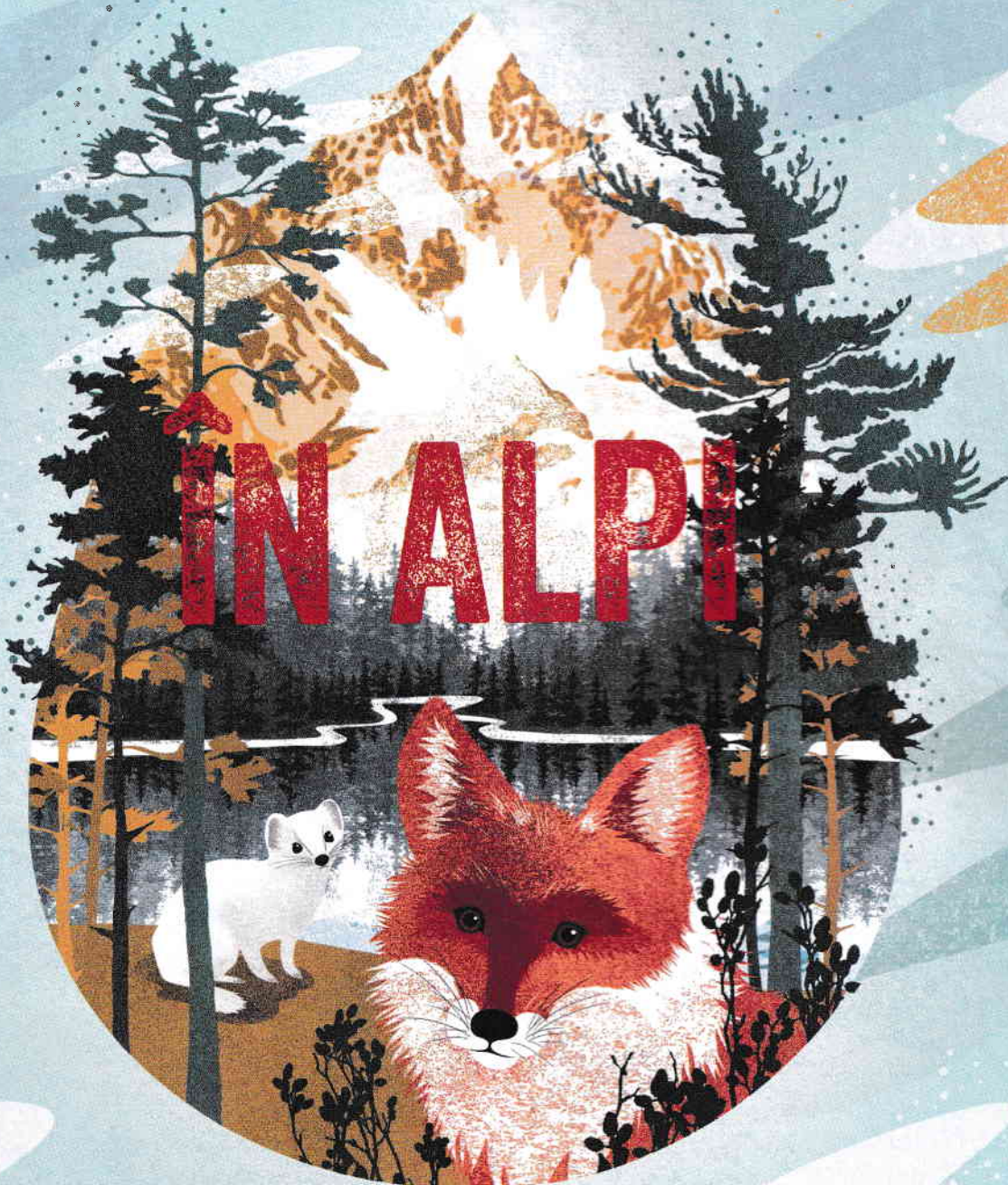

LBRIS

We know
books

Irene Borgna

IN ALPI

Ilustrații
de **Susy Zanella**

Traducere din limba italiană
de **Alexandra Pescaru**

Cuprins

Cuvânt-înainte..... 11

**ALPII DE ROCĂ
ȘI DE GHEAȚĂ**..... 12

Peruca Cizmei..... 14

Noaptea alpină..... 16

Un continent în continent..... 18

Alpii fără cap și fără coadă..... 20

Munți în mișcare..... 23

În derivă pe o mare furtunoasă de foc..... 24

Un continent alunecă sub celălalt..... 26

...care se cațără deasupra, chinându-se
din greu..... 27Jurnalul de piatră: te-ai fi gândit
vreodată că..... 28

O magică mare albă..... 32

GGG: Grandioși Giganți de Gheață..... 34

Alpii sub zero: glaciațiunile..... 36

Vederi din viitor..... 38

Aurul albastru al Alpilor..... 40

Din apă, lumină și umbre..... 42

*Interviu - Viața de
pedolog-nivolog*..... 44**ALPII VII**..... 46

Rețetă pentru a crea un habitat alpin..... 48

Frunze late, frunze înguste..... 50

Păduri prețioase..... 52

Atunci când jocul devine greu, greii încep să
înflorească..... 54

Unde au dispărut toate?..... 58

Animale în vârful picioarelor..... 60

Prea multe labe sau niciuna..... 62

Concepute de munte pentru munte..... 64

Grăsime, somn și trândăvie..... 66

Plecări și sosiri..... 68

Lupul se întoarce acasă..... 70

Interviu - Viața de cercețar..... 72

Invadatori în Alpi..... 74

Balauri și Dahu, animalele fantastice
din Alpi..... 77

Oaze și coridoare: ariile protejate din Alpi..... 80

*Interviu - Viața de
paznic de parc*..... 82**ALPII ANTICI**..... 84

Vremea pionierilor..... 86

Cultivarea, creșterea animalelor,
transhumanța..... 88

Epoca de aur..... 90

Limbile celor puțini, patrimoniul tuturor..... 92

Insule lingvistice..... 94

Epoca frigului și Alpii oribili..... 96

Încălțări groase și creier subțire..... 98

Interviu - Viața de cioban..... 100

Alpii superbi..... 102

Dragoste la prima vedere: Alpii sunt șic!..... 104

Alpii ca niște ziduri..... 106

Alpii în război..... 108

ALPII AVENTUROȘI..... 110

Primii acolo sus..... 112

Trasee normale pentru tipi ciudați..... 115

Cluburile Alpine..... 116

Cuceritorii inutilului..... 118

Interviu - Viața de ghid alpin..... 120

Tot mai greu..... 122

Asasinii imposibilului..... 124

Noua eră..... 126

Antrenați, rapizi și ușori: ghiulelele din Alpi..... 128

Portrete pe perete..... 130

Muntele cu capul în jos..... 134

Muntele coboară la oraș, orașul urcă
la munte..... 137

Jocul diferențelor..... 138

Bilete numai dus..... 140

Să o luăm de la capăt!..... 143

Cele cinci reguli de aur ale turistului alpin cu
rucsac în spate..... 146

Alpii Occidentali..... 148

Alpii Orientali..... 150

Cuprins analitic..... 152

Note despre autori..... 154

LIBRIS

We know
books

ALPII

DE ROCĂ ȘI DE
GHEAȚĂ

„Planeta fusese explorată în întregime. «Cum rămâne cu aceia»? se întrebă câțiva, privind vârful munților. Acolo sus nu mai lipseau decât pașii noștri, ai bipezilor lipsiți de aripi, marii încurcă-lume iubitori de călătorii. Alpinismul a fost ultimul paragraf al geografiei.“

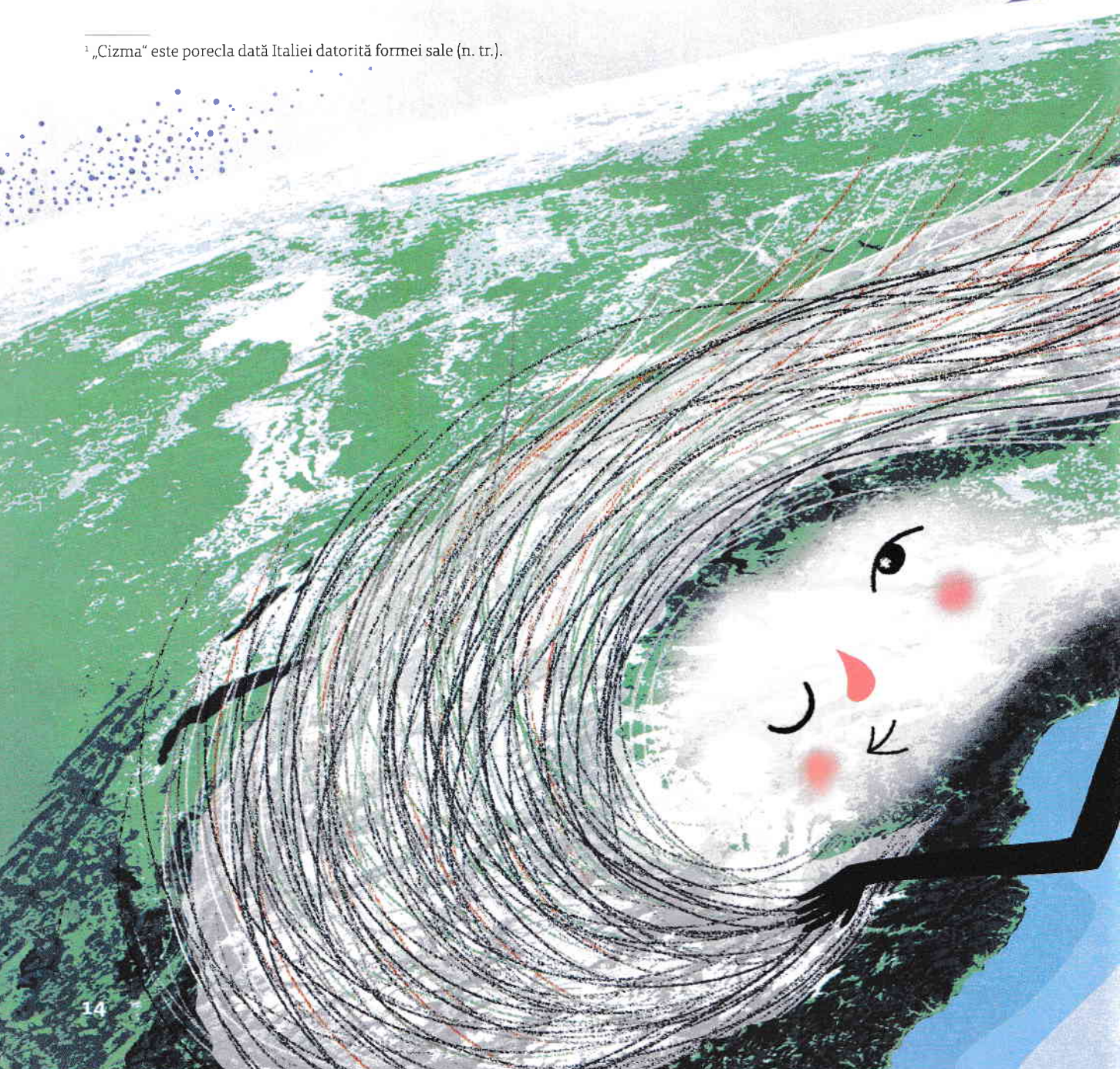
Erri De Luca

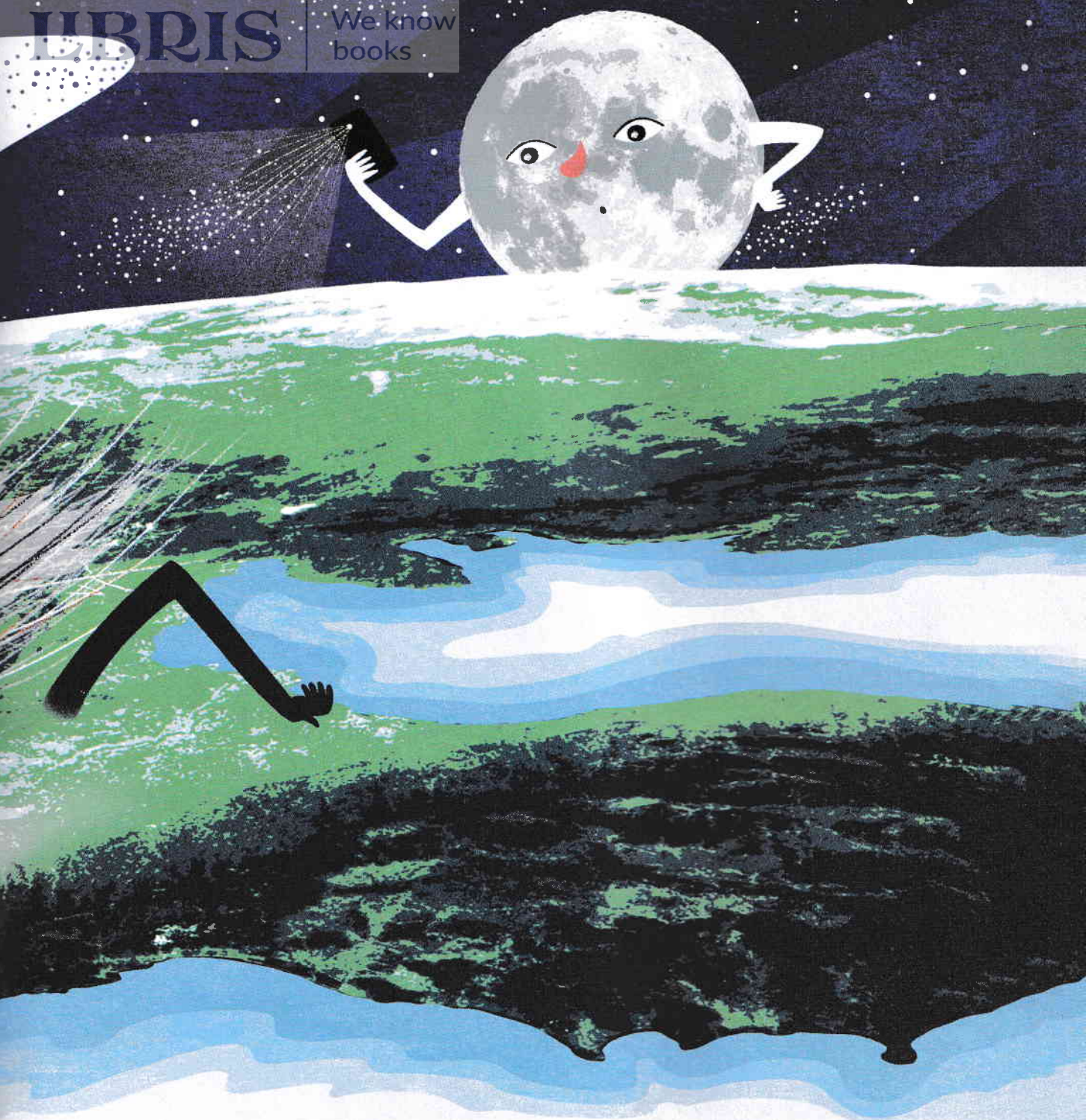
Dacă nu s-a întâmplat încă, se va întâmpla. Se întâmplă întotdeauna. Într-o bună zi, Alpii apar pe neașteptate și îți acaparează privirea. Albi în preajma cerului sau întunecați precum insulele care ies din negură. Întâlnirea neașteptată poate avea loc atunci când îți iei gustarea sau când te gândești la testul la matematică. Îi vei vedea apărând în capătul străzii din orașul tău, într-o zi senină de primăvară. Sau vor răsări pe neașteptate în timp ce te plictisești în mașină, după o curbă, deasupra unei pasarele. Și va rămâne o senzație de uimire, ca de magie. Pentru că Alpii sunt o lume fantastică, iar în paginile următoare vom descoperi că a fost nevoie de complicitatea dintre rocă, cer și timp pentru a-i pune acolo unde sunt, pentru a-i face așa de frumoși cum sunt astăzi.

Peruca Cizmei¹

Văzuți din satelit într-o zi senină de primăvară, Alpii sunt **o mare semilună** ridată, pudrată cu zăpadă. De parcă Italia ar purta o perucă de cârlionți albi. Coboșă arcului alpin este orientată spre Nord, iar partea concavă se deschide spre Câmpia Padului. Acolo unde lanțul muntos este mai lat, măsoară aproximativ **300 de kilometri**, iar în punctele în care este mai îngust sunt de ajuns doar **50 de kilometri** pentru a-i traversa de la un versant la altul.

¹ „Cizma” este porecla dată Italiei datorită formei sale (n. tr.).

Alpii sunt un teritoriu dantelat, alcătuit din pereți stâncoși, ghețari, zone pietroase, lacuri, râuri, păduri, pajiști, pășuni și sate: un **puzzle de țărâmurî** care alcătuiesc un peisaj diversificat și extrem de frumos. Acești munți sunt, de fapt, o oază de biodiversitate, în care se concentrează mii de specii de plante și de animale perfect adaptate la clima aspră de la înălțime, acolo unde vara durează foarte puțin, iar iernile sunt lungi, reci și bogate în zăpadă.

Noaptea alpină

Tac! Cine a stins lumina? Dacă același satelit care survolează Alpii pe timpul zilei i-ar fotografia **noaptea**, adormiți, oare ce ar vedea? Absolut nimic. Sau, mai bine spus, ar descoperi o mare de lumină pe teritoriul Câmpiei Padului, creată de iluminatul intens din marile orașe. Țărutul nordic și întunecat al lacului este reprezentat de munții Alpi, ale căror mici orașe sunt invizibile din spațiu. Pe timpul nopții, arcu alpin este **inima întunericului** care bate invizibil în pieptul Europei. În Alpi, **poluarea luminoasă** este minimă: din văi și de pe culmi se pot zări planete, sateliți, asteroizi... o multitudine de stele care i-ar ameți pe cei care trăiesc în oraș.

CAPUL SUS!

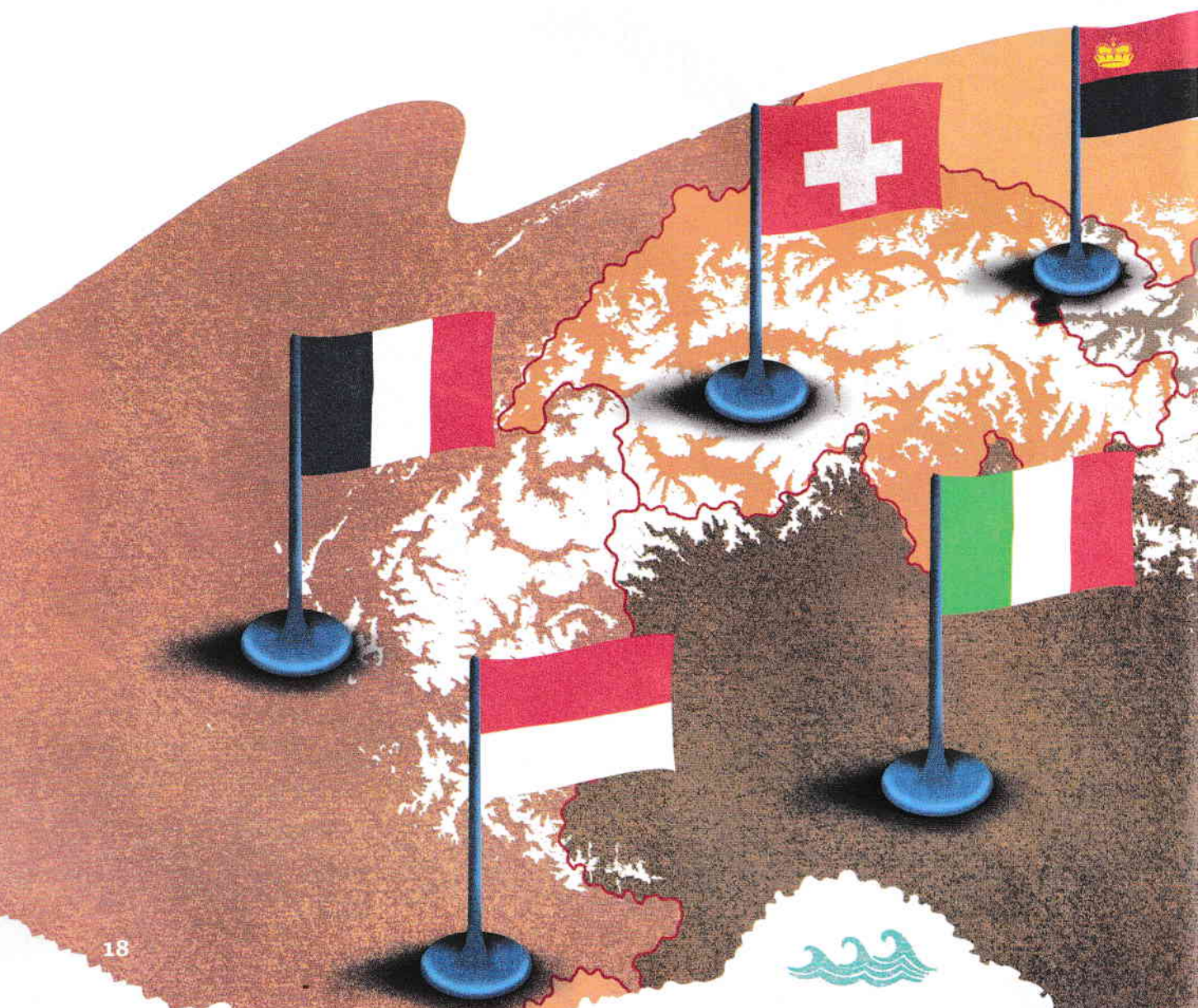
Fie că e noapte sau zi, așa înalți și apropiați de cer cum sunt, Alpii sunt locul potrivit pentru cei care iubesc să stea cu nasul în sus, ca să privească stelele sau un orizont de piscuri. Privitul în sus îți schimbă starea, învinge plictiseala, alungă orice gând urât și dă naștere visurilor. Astfel, urmând invitația scriitorului Italo Calvino, „cine nu vrea să plece capul, să ia împreună cu noi calea munților“, pentru că – și asta spunea alpinistul Walter Bonatti – „cine urcă mai sus, vede mai departe; cine vede mai departe, visează mai mult.“

Ridică-te de pe canapea...

...și observă cerul, într-o noapte fără nori și fără lună, în zonele înalte din Val Senales, Valle Aurina sau de pe platoul Gardetta.

Un continent în continent

Privește unde sunt plasați Alpii! Un lanț muntos cu o lungime de aproximativ 1200 de kilometri și cu o înălțime care atinge 5000 de metri se ridică în inima Europei: ca un continent așezat în inima altui continent. Sunt **un univers vertical** care unește, precum un fermoar, **opt țări**: Italia, Franța, Principatul Monaco, Elveția, Liechtenstein, Germania, Austria, Slovenia.

Teritoriul alpin se întinde pe mai bine de **190 000 de kilometri pătrați**, găzduiește aproape 6000 de sate și orașe și aproximativ **14 milioane de persoane** care vorbesc o mulțime de limbi diferite. Cel mai înalt punct din Alpi – și din întreaga Europa Occidentală – este vârful Mont Blanc¹, aflat la **4810 metri** deasupra nivelului mării.

¹ Muntele Alb (în fr. în original).

UN MUNTE DE NUME

Pentru a reține principalele grupuri montane ale tradiționalei **Porțiuni de Alpi** italieni, cineva leneș – și totodată genial – a inventat o frază mnemonică faimoasă, alcătuită din cuvinte care încep cu primele litere ale numelor sectoarelor alpine: „**Mario** coboară **gramofonul pentru Lea; Rebeca și Carla** o așteaptă pe **Iulia**“, acolo unde MA = Maritimi, CO = Cozieni, GRA = Graici, PEN = Pennini, LE = Lepontini, RE = Retici, CA = Carnici și IU = Iulieni). Nu este rău, însă... este veche și incompletă! Iată, deci, o formulă magică nou-nouță cu care îți poți surprinde părinții și profesorii, amintindu-ți toate cele 11 secțiuni ale Alpilor Italiani de la Vest la Est: „**Lia și Mario scot gramofonul pentru orele de muzică, Rebeca și Bernardo** dansează, **Luca** fredonează un **solfegiu.**“ (Li = Ligurici, BER = Bergamezi, DO = Dolomiți).

Alpii fără cap și fără coadă

Unde încep Alpii? Și unde se termină? Se înțelege imediat că sunt **un loc special**: așa cum se întâmplă adesea cu lucrurile cu adevărat importante – dragostea, prietenia, libertatea –, Alpii sunt greu de definit, pentru că fiecare îi descrie din propriul punct de vedere. De exemplu, pentru cine studiază științele naturale, adevăratul **spațiu alpin** începe abia după 2000 de metri; pentru turiștii care fug din oraș, însă, muntele începe mult mai devreme, pe la 1000 de metri, acolo unde se poate schia pe timpul iernii, iar vara nu este nevoie de aer condiționat. În Occident, Alpii încep... în cel puțin trei puncte diferite!

■ Pentru **botaniști**, cei care studiază plantele, arcul alpin începe acolo unde cresc primele specii vegetale tipice climei alpine, adică în zona Muntelui Carmo, în Liguria di Ponente.

■ **Geologii** fac din asta o chestiune care ține de roci: primele care aparțin lanțului alpin sunt cele din Masivul Muntelui Beigua – așadar, Alpii ar începe în Genova!

■ În schimb, în 1926, odată cu **Împărțirea Alpilor**, **geografii** au stabilit în mod oficial cele două extremități ale Alpilor italieni: la Vest, **Colle di Cadibona** sau Bocchetta di Altare, o mică trecătoare ligurică la joasă altitudine care separă Alpii de Apenini, iar la Est, **Pasul Vrata**, unde încep Alpii Dinarici.

Alpii ar fi, deci, un arc întins între marea din Ventimiglia și marea din Trieste. Însă această soluție nu ține cont de faptul că numai 25% din Alpi se află în Italia... Cum rămâne cu restul arcului alpin? Pentru a se pune cu toții de acord, în 2006 a fost prezentată **Divizarea Orografică Internațională a Sistemului Alpin** (pentru prieteni, **SOIUSA**¹), o încercare de-a dreptul eroică de a împărți toți Alpii, ținând cont de caracteristicile lanțului alpin în ansamblul său, fără a nedreptăți pe nimeni și respectând limbile și toponimiile locale. Alpii sunt împărțiți în 5 mari sectoare, 36 de secțiuni, 132 de subsecțiuni, 333 de supergrupe, 870 de grupe și 1625 de subgrupe.

¹ Acronim al denumirii din italiană, „Suddivisione Orografica Internazionale Unificata del Sistema Alpino” (n. red.).

We know books

Suntem obișnuiți să ne gândim că Alpii, la fel ca oricare alt lucru care există dintotdeauna, au avut mereu aceeași înfățișare. Greșit! **Munții se mișcă** încontinuu: se ridică, se prăbușesc, sunt sculptați zilnic de gheață, de ploaie și de vânt. Destinul lor, într-o zi foarte, foarte îndepărtată, este să fie erodați și nivelați până la dispariție. Cu ajutorul imaginației și analizând rocile pe care pășim, geologii se pot întoarce în timp, cu milioane de ani în urmă, pentru a ne povesti cum s-a transformat înfățișarea planetei noastre. Tot ei au descoperit că **Alpii nu au existat dintotdeauna**, ci sunt rezultatul unui proces formidabil numit orogeneză: originea munților. Pentru geologi, Alpii sunt o carte uriașă din piatră, sculptată de apă, de vânt și de timp.

Jurnal din Mezozoic: „Ciocnire teribilă între două continente. Moare un ocean și se nasc Alpii“

Dacă am fi aruncat un ochi pe Pământ cu aproximativ 100 de milioane de ani în urmă, în locul Alpilor am fi văzut **o mare caldă** care separa viitorul continent african de viitoarele continente Europa și Asia. De-a lungul plajelor sale, pe o întindere de mii de kilometri, nu se vedeau nici umbreluțe, nici salvamari și nici măcar turiști la scăldat (încă nu fuseseră inventați), ci numai dinozauri erbivori uriași, cu simțurile veșnic în alertă pentru a fugi din calea prădătorilor. Unii dintre ei au lăsat **urme inconfundabile** în nisip, pe care le putem găsi în prezent la înălțimi de 2000 de metri, de exemplu pe Platoul Gardetta (Alpii Cozieni) și pe Muntele Pelmo (Dolomiți). Dar cum e posibil ca dintr-o mare cu rechini, meduze și bariere de corali să răsară ghețarii de pe Mont Blanc? De ce amprentele lăsate pe plajă de o reptilă gigantică, în urmă cu milioane de ani, au fost catapultate pe munte? Ei bine, totul a fost din cauza unui incident... Mai bine spus, a unei **ciocniri frontale absolut nebunești, enorme și extrem de lungi** dintre două continente, care a durat milioane de ani. Și uite așa s-au născut Alpii.

